

Over Donald J. Trump, koekoeken en andere bedriegers

Het is 9 november als we dit schrijven. Het zou wel eens kunnen dat deze 9/11, negen november 2016, voor de wereld even belangrijk wordt als die andere 9/11, elf september 2001. Vorige nacht heeft het Amerikaanse volk een man tot president gekozen die beweert dat de klimaatverandering een verzinsel van de Chinezen is om de Amerikaanse economie te nekken. Als je dit leest, is zijn eedaflegging nakend.

Sancho

Brandende broek

Het energieplan van Trump is maar al te duidelijk: alle nog niet opgepompte schalieolie en gasreserves ‘ter waarde van 50.000 miljard dollar’ beschikbaar maken, samen met de nog voor ‘honderden jaren’ aanwezige reserves aan ‘schone kolen’. De vrees dat zijn regering komaf zal maken met het klimaatakkoord dat vorig jaar in Parijs werd gesloten, is groot. Juist om Trump de pas af te snijden, heeft de internationale gemeenschap haast gemaakt met de ratificatie ervan. Uit het akkoord stappen, kan pas na een drie jaar durende procedure. Of dat veel uitmaakt, is de vraag.

11 november, alweer een beladen datum. Wapenstilstand. Ook Trump wil een oorlog beëindigen. De nieuwe website van de toekomstige machtigste man ter wereld laat niets aan de verbeelding over: de ‘oorlog tegen steenkool’ moet stoppen. Obama’s *Climate Action Plan* en het *Clean Power Plan* worden resoluut van de tafel geveegd. “In de plaats van brandstofproducenten te ondermijnen en te blokkeren, zullen we de productie aanmoedigen.” Energie heet “het levensbloed van de moderne samenleving en is de industrie die alle andere industrieën voedt”. De beperkingen op energie opheffen, heeft volgens Trump alleen maar voordelen: “meer jobs, meer inkomsten, meer rijkdom, hogere lonen en lagere energieprijzen.” Politifact.com is een journalistieke website, winnaar van de Pulitzer Prize, die meer dan 300 beweringen van Trump op hun waarheidsgehalte heeft onderzocht. Maar liefst 70% van zijn uitspraken bleken onwaar, grotendeels onwaar of compleet van de pot gerukt. ‘*Pants on fire!*’ heet die laatste categorie op de website. Trumps broek staat vaak in brand. De Amerikanen hebben een leugenaar en een bedrieger tot president verkozen. Wij zijn er niet goed van.

Bewonderenswaardige bedriegers

Nochtans hebben wij het wel voor bedriegers. Sommige vlinders uit de blauwtjesfamilie besteden de opvoeding van hun larven uit aan mieren. De vlinderlarven verspreiden dezelfde geurstoffen als mierenlarven. Werkmieren die zo’n larfje vinden, nemen het liefdevol op in hun nest. De vlinderlarven vinden er een rijkgevlude tafel: ze eten niet alleen mee met de mierenlarven, maar spelen ook vrolijk wat voedsterzusjes naar binnen.

Of neem nu de koekoek. Je weet vast nog wel dat de koekoek de zorg voor zijn kinderen stiekem overlaat aan zangvogeltjes als kleine karekieten. Maar gemakkelijk gaat dat niet. Karekieten houden er niet van bedrogen te worden. Tussen koekoeken en karekieten is al eeuwen een wapenwedloop aan de gang, waarbij de karekieten steeds

beter worden in het ontmaskeren van de bedriegers en de koekoeken steeds slimmere truken toepassen om de karekieten te misleiden. Om te beginnen, legt mevrouw koekoek eieren die lijken op de eitjes van haar slachtoffers. Karekieten kieperen een verdacht ei resoluut uit het nest. Bovendien moet dat koekoeksei stiekem gelegd worden, zonder dat de karekieten het merken. Daarom neemt de vooruitziende koekoeksvrouw één eitje weg uit het karekietennest, voor ze zelf, in minder dan tien seconden, haar ei in de plaats legt. Bij de meeste vogels duurt de eileg al gauw een uur. Van een record gesproken. Ook de broedtijd van een koekoeksei is kort. Als dat ei er ligt voor de karekiet begint te broeden, komt de jonge koekoek als eerste uit het ei. Daarom houden koekoeken wel een tiental karekietennesten in het oog, om ze op het gepaste moment te parasiteren. Als het moet, halen ze een nest helemaal leeg om zo de voedstervogels tot een nieuw legsel te dwingen. De eerstgeborene kan dan zijn zwakkere stiefbroertjes of -zusjes probleemloos overboord gooien, als enig kind overblijven en zich laten verwennen. Maar zelfs een bedorven troetelkind heeft nog truken nodig. Om zijn pleegouders aan te zetten tot een gestage stroom van thuisbezorgd voedsel, bedelt de jonge koekoek niet met het geluid van één karekiet, maar met dat van een heel nest.

Het betere bochtenwerk

Middeleeuwse christelijke vogelkijkers die goed naar koekoeken hadden gekeken, zaten met een ei. Hoe was het mogelijk dat een schepsel Gods schaamteloos de moederliefde van een klein arm vogeltje kon misbruiken? Hoe kon het dat een gewiekste bedrieger die niet de minste genegenheid vertoonde voor zijn nageslacht, ongestraft zijn schijnbaar zondige gang kon gaan? Knappe denkers vonden de oplossing: omdat de koekoek een koude en frigide vogel is, ongeschikt voor het ouderschap, had God in zijn oneindige genade een manier gevonden om de vogel toch aan kinderen te helpen. Een sterk staaltje van het doorgronden van Gods ondoorgrondelijke wegen en een prachtig voorbeeld van het betere bochtenwerk.

Bedrog is van alle tijden

Evolutiebioloog Mark Nelissen schreef ooit in een opiniepagina in *De Morgen*: “*Wie dacht dat bedrog werd uitgevonden door Volkswagen, of door de peuter die stiekem in de koekjesdoos graait, komt bedrogen uit: het is minstens dertig miljoen jaar oud. Een baviaan vlucht weg van een boze makker omdat hij een pak slaag vreest; plots blijft hij stokstijf staan en kijkt hij angstig in de verte naar een ingebeelde*

luipaard. De belager - bang om opgepeuzeld te worden - kiest het hazenpad. Het voortvluchtige dier heeft zijn hachje gered door te liegen: doen alsof er gemeenschappelijk gevaar dreigt, is bedrog."

Bedrog is miljoenen jaren oud omdat het werkt. En alles wat werkt, wordt door de evolutie bestendigd, verbeterd en voortdurend aangepast. De voorouders van onze koekoeken waren vogels die nog zelf broedden, maar meer kinderen kregen door stiekem nog een eitje bij een ander te droppen. En door helemaal met broeden te stoppen, spaarden ze energie en konden ze nog meer eieren verspreiden. Het bedrog loonde.

Als de rups van het gentiaanblauwtje verpopt, moet de vlinder zich als de bliksem uit het mierennest werken, terwijl boze mieren hem of haar van alle kanten aanvallen. Karekieten die een koekoek in het riet ontdekken en herkennen, duiken er woedend op af. Bedriegers die ontmaskerd worden, moeten op hun tellen letten. Al blijven de karekieten op hun hoede: ze twijfelen soms of ze wel met een echte koekoek te maken hebben, want die heeft een venenkleed ontwikkeld dat hem op een sperwer doet lijken en een sperwer aanvallen is niet zonder risico voor een klein vogeltje. Ook het uiterlijk van de koekoek is een mooi staaltje van de evolutionaire wapenwedloop tussen de bedrieger en zijn slachtoffer.

De betere misleiding

Primates zoals chimpansees en mensen hebben geleerd hoe ze door samen te werken hun overlevingskansen konden verbeteren. Die evolutie verhoogde ook de kansen voor een geslepen individu om bedrog te plegen. *"Miljoenen jaren bleef het systeem bestaan, weliswaar gecounterd in een evolutionaire wapenwedloop door mechanismen om bedrog bij anderen te herkennen, en het aantal slachtoffers te beperken,"* schrijft Nelissen. *"Er was een balans van bedriegen en meewerken, waarbij het eerste beperkt bleef tot een klein percentage: te veel bedriegers in een populatie vernietigen automatisch het systeem."* Een kaarttafel met alleen maar valsspellers verwordt tot een absurd schouwspel met alleen maar verliezers.

Nutteloze remblokjes

Onze menselijke voorouders ontwikkelden een steeds complexere samenleving, met nieuwe, ongekende mogelijkheden, ook voor bedriegers. Nelissen: *"Aanbeland bij onze soort blijkt er niets veranderd te zijn, althans wat de rendabiliteit van de verlakkerij betreft. De globalisering zorgde echter voor een ongekende complexiteit, die steeds meer schuilplaatsen voor de bedrieger biedt. In de savanne was het nog oppassen geblazen, maar in onze industriële concerns kan de oplichter gemakkelijker onder de radar blijven. Een ideale voedingsbodem om het bedrog te laten floreren. Laten we niet naïef zijn, een gedragssysteem dat dertig miljoen jaar oud is – ook als het bedrog heet – verdwijnt niet, nooit, maar je kan het wel counteren via een wapenwedloop, een culturele deze keer, en door controles, remblokken op de leugenindustrie te zetten."*

De beste leugenaar is hij die zijn eigen leugens gelooft. Trump heeft zich nooit veel van

de waarheid aangetrokken. Hij vertrok in zijn campagne zelden van de wereld zoals hij is, maar boetseerde een werkelijkheid die hem het beste uitkwam ... Factcheckers maakten overuren. Als zo'n leugenaar echter na zijn woorden ook zijn daden op een verzonnen wereldbeeld gaat baseren, dreigt er groot gevaar.

En toch, in deze eerste dagen na de Trumptriumf, wringen commentatoren en Amerikawatchers zich in bochten als christelijke vogelaars uit donkere tijden en spreken politici verzoenende taal. "Ach, het kan allemaal wel meevallen," is vaak de teneur, "er zijn voldoende democratische instellingen die 'checks and balances' uitvoeren, Trump is lang niet oppermachtig, zijn taal klinkt al wat gematigder, de beurs doet het goed ..."

De gevolgen van Trumps overwinning zijn (nog) niet te voorspellen. Alleen ... Het feit blijft: een vuilgebekte bedrieger, een gepatenteerde leugenaar is telkens opnieuw ontmaskerd en toch verkozen. Bijna zestig miljoen Amerikanen weigerden een openlijke bedrieger te ontmaskeren. Als karekieten die een koekoek verwelkomen. Een *"we didn't know"* zal altijd vals klinken. De remblokjes van Nelissen zijn tot een nutteloos attribuut verworden. En dat is een kwalijke evolutie.